

Νίκου Ποταμίτη.

Μνήμες ζωής ερατεινής,

Εκδόσεις «ΔΩΤΙΟΝ», Ιωάννινα 2013

Από πολύ καιρό έχω στα χέρια μου την τελευταία μικρή συλλογή Ποιημάτων του Νίκου Ποταμίτη με τον τίτλο «**Μνήμες ζωής ερατεινής**». Δικές μου προσωπικές δυσκολίες δεν με άφησαν να γράψω αμέσως γι' αυτό το πόνημα και να στείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στο Νίκο Ποταμίτη, γιατί, στις δυσκολίες που περνούσα, το διάβασμα των ποιημάτων του ήταν για μένα μια ανάσα ζωής που μου έδειξε και υπέδειξε έναν δρόμο, μια διέξοδο (δια)φυγής από τις δυσκολίες της πραγματικότητας.

Η συλλογή **Μνήμες ζωής ερατεινής** είναι από τα κείμενα εκείνα που δεν κουράζεσαι να τα διαβάζεις, αντίθετα σε προκαλούν να τα ξαναδιαβάζεις. Με την πρώτη ανάγνωση θεωρείς ότι όλα ήταν εύκολα κι απλά και τα κατάλαβες, άλλωστε λίγοι μόνο στίχοι αντιστέκονται στην κατανόηση. Όμως με κάθε νέα ανάγνωση μπορείς να βρεις και κάτι που δεν πρόσεξες πριν, κάτι που το κατάλαβες καλύτερα στη δεύτερη ανάγνωση, π.χ. ένα μήνυμα από το λόγο του ποιητή, έστω κι αν αυτό δεν ήταν στις προθέσεις του. Έχεις, τέλος, να αναζητήσεις και να σκεφτείς αυτό που κρύβεται πίσω από την εικόνα και τη λέξη, αυτό το πιο βαθύ που σκέφτεται και λέει ο ποιητής, ή προκύπτει από τη φιλοσοφία του.

Η συλλογή αυτή έχει δυο όψεις: σε τίτλο και περιεχόμενο είναι ερωτική, στην ουσία της όμως είναι βαθιά φιλοσοφική και ως πράξη, δηλ. ενασχόληση με τα πεπραγμένα ως «διέξοδο φυγής», αλλά και ως περιεχόμενο, που εκφράζει μιαν αντίληψη ζωής.

Ο τίτλος της συλλογής **Μνήμες ζωής ερατεινής** σε προετοιμάζει και σου υπόσχεται ευχάριστο ανάγνωσμα, ευχάριστο ταξίδι σε λειμώνια με μνήμες ερατεινές, ευχάριστες κι αγαπημένες.

Το μότο της όμως, μια φράση του φιλοσόφου Αριστοτέλη, «**Των γαρ πεπραγμένων επιτερπείς αι μνήμαι**», σε προσγειώνει, καθώς τα πεπραγμένα δεν είναι όλα ερατεινά και επιτερπή, δεν μπορεί να είναι όλα ευχάριστα.

Η ανάγνωση των ποιημάτων επιβεβαιώνει το φιλόσοφο, και αποκαλύπτει το φιλόσοφο ποιητή, καθώς στην ερατεινή ζωή του αυτός συγκαταλέγει και ευχάριστα και μη ευχάριστα πεπραγμένα, χωρίς αυτό να θεωρηθεί αντιφατικό προς τον τίτλο της συλλογής του κι αφύσικο προς την πραγματικότητα. Αυτό ο καθένας μας μπορεί να το επιβεβαιώσει πως συμβαίνει, καθώς όλοι νιώθουμε κάποτε ένα γλυκό πόνο στη θύμηση μιας αποτυχίας ερωτικής, ή μιας αποτυχίας σε κάτι που το λαχταρήσαμε, το

επιχειρήσαμε, αλλά δε φτάσαμε στο τέρμα του ταξιδιού, χαρήκαμε μόνο τη διαδρομή, που τη θυμόμαστε με αγάπη.

Εξομολογητικός ο χαρακτήρας του πρώτου ποιήματός του: « **Στων ονείρων μου τις ατραπούς /πάλι και πάλι τριγυρίζω /αναζητώντας διέξοδο φυγής/ σε παραδείσιους της μνήμης μου λειμώνες...**», (σελ.9), σε προκαλεί και σε προσκαλεί να μπει -εσύ ίσως και με κάποια κρυφή περιέργεια- στον ξένο λειώνα, να δεις του άλλου τις πράξεις και τα συναισθήματα. Αμέσως όμως με το πρώτο διάβασμα συνειδητοποιείς ότι εκεί βλέπεις τον εαυτό σου, ανακαλύπτεις την ψυχή σου και όσα γεύτηκες κάποτε. Ποιος δεν είπε το σ' αγαπώ στον άνθρωπό του, ποιος δεν του είπε πως είναι το παν στη ζωή του; Ποιος δεν έκλαψε ή δεν απόρησε για όσα κάποτε δεν πήγαν καλά; ... Για τους περισσότερους από μας αυτά τώρα, ξεθωριασμένες αναμνήσεις, ζουν ξεχασμένα και άχρηστα σε κάποια γωνιά του μυαλού μας.

Έτσι με την ανάγνωση των ποιημάτων «αναμετράς» κι εσύ τη ζωή σου, αναπολείς και χαμογελάς, αλλά, αυτό που σε καθλώνει στην ανάγνωση είναι ο τρόπος με τον οποίο ο ποιητής εκθέτει τα πεπραγμένα και τα κάνει να φαίνονται πιο όμορφα από όσο ήταν όταν τα ζήσαμε, και τους δίνει πάλι ζωή.

Βασικά εργαλεία του ποιητικού λόγου του Ν. Ποταμίτη είναι η εικόνα, το παιχνίδι με τη λέξη, η μεστή φράση με την επιγραμματική της διατύπωση. Θαυμάζεις το πόσο εύστοχα ο σύντομος λόγος του σκιαγραφεί ψυχικές καταστάσεις και πρακτικές ζωής δυο ανθρώπων που αγαπιούνται. Μια λέξη και μόνο κρατάει το βάρος της αγάπης μιας ζωής. Λίγα μόνο παραδείγματα του τρόπου του θα δώσω:

Την απόλυτη ταύτιση δυο ερωτευμένων, το βάρος της σχέσης τα νιώθουμε στο λόγο του στην υπέροχη ζεύξη των ρημάτων λάμπω-σβήνω: «**Σαν λάμπεις,/ λάμπω·/ σαν σβήνεις,/ σβήνω·/ σ' αγαπώ**», (σελ.12). Τρεις μόνο λέξεις, για να αισθητοποιήσει επιγραμματικά αλλά και τέλεια το πιο δυνατό κι ωραίο συναίσθημα.

Την ένταση της αγάπης, το πάθος της δίνουν οι στίχοι με τις διαλεγμένες για την περίπτωση λέξεις: «**Και τ' απλωμένα χέρια μας/ φράχτες στο διάβα/ της λάβας δυο κρατήρων**», (σελ.15).

Και οι θυμοί και τα μαλώματα των ερωτευμένων έχουν την ομορφιά τους, μεταφρασμένα από τον ποιητή σε μια πανέμορφη εικόνα: « **Στην άκρη σου,/ στην άκρη μου/ κι ανάμεσά μας/ δάκρυ μικρού Θεού/ κι ένα σπασμένο βέλος**», (σελ.25).

Όταν μελετάς την ερωτική φυσιογνωμία της συλλογής, διαπιστώνεις ότι ο ποιητής δεν περιορίζεται στις ωραίες κι ευχάριστες στιγμές της αγάπης δυο ανθρώπων, αλλά αγγίζει όλες τις πτυχές αυτής της σχέσης, όπως τη

ζήλεια, τη διαφωνία, την απογοήτευση, το δάκρυ και την απορία. Χρονικά δε μένει στη νιότη μας, προχωρεί και στην περίοδο της ζωής όπου το έντονο πάθος έχει καταλαγιάσει και η συμπεριφορά μας αλλάζει, τότε που: «μόνος στους δρόμους της έρημης πόλης/ άσκοπα πλέον μπορείς να τριγυρνάς/ σέρνοντας ερειπιώνες του ρόδινου χρωστήρα,/ που τα φτερά του δίπλωσε/ κι άλλο τραγούδι λέει...», (σελ.30) ή «Όταν την (Αγαπημένη) την αναζητά... πότε με το νου,/ πότε με το λόγο/ και πότε με το δάκρυ./ Προπάντων με το δάκρυ...», (σελ. 31).

Σχολιάζει απλά, λιτά και ήρεμα, χωρίς φόβο και πάθος, πολύ φιλοσοφημένα και σιωπηρά το κάποτε και το τώρα της ζωής τους: «Κάποτε / χάραζες οδούς ανθέων / να διαβαίνω τραγουδώντας/ τώρα/ χαράζεις ατραπούς των ακανθώνων / και ξεμακραίνω σιωπώντας...», (σελ. 22).

Αν τη συλλογή την εξετάσεις από την άποψη της ποιητικής έκφρασης, ξαναβρίσκεις και σε τούτη την εργασία την αγάπη του ποιητή για τη λέξη και την εικόνα, την εικόνα που μιλάει αλλά ταυτόχρονα σε αφήνει και ελεύθερο να φανταστείς και να σκεφτείς πολλά, μια εικόνα στημένη με μαστοριά, με παραλληλισμούς, με δάνεια πετυχημένα από γνωστούς σε όλους μας μύθους και ιστορίες και από εικόνες ζωής, όλα δοσμένα με επιλεγμένες λεπτομέρειες που αντικαθιστούν τον πεζό λόγο με τις περιγραφές και τις επεξηγήσεις του και κάποτε τη φλυαρία του.

Δυο ποιήματά του δίνουν με εικόνα τη σχέση του με τον άνθρωπο της ζωής του, τον μοναδικό δεσμό του και την πλήρη ταύτιση με τις δικές της επιθυμίες: «Κύμα στο κύμα/ και η ψυχή μου σφηνωμένη σε μια πλώρη/ που γράφει μόνο τ' όνομά σου!», (σελ.14), και «Στο δίσκο της Σαλώμης/ εναπέθεσα την ψυχή μου/ κι ας γνώριζα/ πως γύρω της απλώς θα λικνιζόταν/ στους δικούς της ρυθμούς μόνο δοσμένη...», (σελ.18).

Στο ποίημα: «Τον γόρδιο,/ όπως τον λέγαμε, /δεσμό μας/ δεν έκοψε βέβαια στα δυο/ κάποιος μέγας στρατηλάτης/ αρκούσαν δα /δυο τρεις μόνο ματιές / και το σπαθί στη θήκη του / παρέμεινε κλεισμένο...», (σελ.26), η επιλογή της λέξης γόρδιος είναι αριστοτεχνική, σηκώνει όλο το βάρος του θέματος: καταλαβαίνεις πως η διαφορά, το πρόβλημα μοιάζει άλυτο. Οι δυσκολίες όμως και οι διαφωνίες τους δεν έχουν βιαιότητα, λύνονται με μια ματιά, με τη δύναμη της αγάπης: «αρκούσαν δα δυο τρεις ματιές». Κι αυτό το **δα**, όπως και το **γόρδιος**, έχει δύναμη, χρωματίζει έτσι το λόγο, ώστε να καταλαβαίνεις πολύ καλά τη σχέση δυο ανθρώπων που δένονται με αγάπη και ξέρουν πάντα να αλληλοϋποχωρούν, σαν να μη συνέβαινε τίποτε....

Και η φθορά του χρόνου που αγγίζει και τη σχέση μας δεν μένει έξω από την ερατεινή ζωή: Η σχέση των δυο ανθρώπων με το πέρασμα του χρόνου παραμένει στενή, αλλά και η σιωπή είναι παρούσα: **«Παράλληλοι, /επάλληλοι,/ συνάλληλοι· /μα τώρα σβήνουμε κι οι δυο/ στην ακένωτη σιωπή μας...»**, (σελ. 21). Εδώ τον πρωταγωνιστικό ρόλο έχει η λέξη: τρεις λέξεις σύνθετες με ίδιο δεύτερο συνθετικό και πρώτο τις προθέσεις παρά, επί, συν, που περιγράφουν τις σχέσεις μιας ζωής των ανθρώπων.

Η χρήση της λέξης είναι μοναδική στο γράψιμο του Ν. Ποταμίτη που δεν αναζητάει περίτεχνες λέξεις, η σπάνια το κάνει αυτό (στο πόνημά του αυτό ξεχωρίζουν ως τέτοιες οι λέξεις: **ερατεινός ερειπιώνες και ακανθώνες**). Απλές λέξεις στη σωστή σχέση και συνάφεια έχουν εκπληκτικό αποτέλεσμα, το είδαμε στο παράδειγμα των ρημάτων λάμπω και σβήνω.

Κάποτε λέξεις σ' ένα ποίημά του λειτουργούν σαν δυο μουσικά όργανα που συνομιλούν σε μουσικό κομμάτι· παράδειγμα η λέξη **παραθύρι** στο ποίημα: **«Το παραθύρι σου/ προθήκη των ονείρων μου· / το παραθύρι μου/ δέκτης των ονείρων σου. /Μη, λοιπόν, ξαναρωτήσεις,/αν και πόσο σ' αγαπώ...»**, (σελ.13). Η απλούστατη, κοινότατη λέξη, το **παραθύρι** παίρνει ιδιαίτερο ρόλο στο ποίημα και στη σύνθεσή του σκιαγραφεί μια πρακτική στη ζωή των ερωτευμένων.

Η λέξη με την οποία δουλεύει δε χρειάζεται προσδιορισμό, π.χ. ένα κοσμητικό επίθετο, για να την προσέξεις, να αφουγκραστείς το μήνυμα που μεταφέρει. Μόνη, λιτή, όρθια θαρρείς σα δωρική κολώνα, στήνεται απλά δίπλα σε άλλες, όμοιες ή αντίθετες, για να αποδώσουν όλες μαζί μια κατάσταση, μια πορεία ζωής, π.χ. **Παράλληλοι, επάλληλοι, συνάλληλοι· μα τώρα σβήνουμε κι οι δυο στην ακένωτη σιωπή μας...ή συνεχείς συγκλίσεις κι αποκλίσεις...ή Ροδοπέταλα/ ιριδισμών και συνηχήσεων, /νεφελώματα /αυταναφλέξεων και διαγραμμίσεων,/ ρινίσματα/ κραδασμών κι αναμετρήσεων,/ ερειπιώνες/ συντήξεων και προσδοκιών/ κι ένα μόνο μεγάλο γιατί...**, (σελ. 27).

Άφησα τελευταίο στα σχόλιά μου ό,τι ιδιαίτερα με ευχαρίστησε και με συγκίνησε: το πρόσωπο του ποιητή και τα στοιχεία φιλοσοφίας της ζωής που διαφαίνονται στα γραφόμενά του και που ο αναγνώστης τα αποκομίζει, ενώ φαντάζομαι, για να μην πω πως το θεωρώ βέβαιο, πως δεν ήταν αυτό η πρόθεση του ποιητή, του Ν. Ποταμίτη.

Είδα έναν άνθρωπο με μια ιδιαίτερη ευαισθησία, που δεν τη δείχνει στην καθημερινή του ζωή, αντίθετα, θα έλεγα, την κρύβει. Απλές λεπτομέρειες της ζωής, άχρωμες για τους περισσότερους από μας, τον συγκινούν και του προκαλούν ενδιαφέρον για δράση, για δημιουργία: **«στο φεγγίτη μου δυο σταγόνες βροχής / τη σκέψη μου ποτίζουν και πάλι να βλαστήσει...»**, (σελ.42), αλλά και για αγάπη: **«το χελιδόνι ήρθε στίχους αγάπης στο**

ράμφος του κρατώντας», (σελ.10) και **«περιστεριού φτερούγισμα στο παραθύρι,/ σκίρτημα καρδιάς στις παρυφές ονείρου...»,** (σελ.37).

. Είδα έναν άνθρωπο έτοιμο πάλι να αγαπήσει, να ρίξει βέλη και να γητέψει, να ζήσει ξανά από την αρχή τον έρωτά του: **« Δρόμους ν' ανοίξω θέλω στις σκιές/ και με το βλέμμα μου/ το βλέμμα της/ και πάλι να γητέψω...»,** (σελ. 16), έναν άνθρωπο που **«η ψυχή του ξανοίγει τα φτερά της και σαν αηδόνι πάλι κελαηδεί»,** (σελ. 41), όταν τα λουλούδια χορεύουν στο ρυθμό του αγεριού που φυσάει , αυτόν που με τη ζωντανή πάντα αγάπη του **-«πάντα νωπά / του Πάρη τα ολόγλυκα φιλιά»-** θέλει να προφυλάξει την αγαπημένη του από τα ερωτικά βέλη άλλων εραστών, (σελ. 35).

Είδα τον αιώνιο έφηβο που έχει μέσα του και αυτό είναι ευλογία του.

Είδα όμως και τον φιλόσοφο στις απόψεις του, κύρια στην ηρεμία του και στο πιο σημαντικό, κατά την άποψή μου, στο πώς αντιλαμβάνεται το παρελθόν μας, τα πεπραγμένα μας. Γι' αυτόν δεν είναι «περασμένα μεγαλεία» που προκαλούν θλίψη. Γι' αυτόν τα πεπραγμένα ζουν και μας δίνουν ζωή. Ως doctus poeta ο Νίκος Ποταμίτης χρησιμοποιεί στο λόγο και τη σκέψη του τα πεπραγμένα ως τύπο γραμματικό (μετοχή παρακειμένου) στην κυριολεξία (έγινε κάτι στο παρελθόν και φτάνει ως το παρόν). Ήταν ερατεινή ζωή ως πράξη και βίωση στο παρελθόν, βίωση και πράξη που εξικνούνταν ως το παρόν. Και παραμένουν τα πεπραγμένα στη ζωή, στη σκέψη, στην καρδιά και κάνουν τον άνθρωπο ευτυχισμένο. Ως πράξεις στο παρελθόν μας έδωσαν χαρά, ως ανάμνηση στο εκάστοτε παρόν μας κάνουν ευτυχισμένους, γιατί διαρκώς μας δίνουν χαρά, μας δίνουν διέξοδο ζωής, γίνονται βάλσαμο ζωής σε ώρες που η πορεία μας στη ζωή βαίνει προς το τέλος, τότε που το απέραντο γαλάζιο στοιχειώνει γύρω μας και είναι πολύ εύκολο ο φόβος να μας λυγίσει.

Ο Ν. Ποταμίτης ζει το παρελθόν του τόσο έντονα σαν να είναι παρόν και δεν είναι τυχαίο που στα ποιήματά του χρησιμοποιεί χρόνο ενεστώτα, τον χρόνο του παρόντος. Κατάφερε έτσι να δώσει στο παρελθόν άλλη διάσταση, να το κάνει συνέχεια της ζωής, για να τη χαίρεται διπλά, κατάφερε να αντιπαλέψει το χρόνο και τη φθορά που αυτός μας φέρνει σε διάθεση, συναισθήματα, κατάφερε με αυτό να αισθάνεται απαλή και ωραία ακόμη και την ώρα που όλους μάς τρομάζει, αυτήν που ο ίδιος ονομάζει **«απέραντο γαλάζιο που στοιχειώνει γύρω μας».**

Με το τελευταίο του ποίημα:

«Κι αν γύρω μου στοίχειωσε / τ' απέραντο γαλάζιο,/ δέσμες ζωής ερατεινής, / μέρα και νύχτα τ' αυλακώνουν!», (σελ. 43), νομίζω πως γυρίζουμε στο παρόν του ποιητή: Οι μνήμες έγιναν δέσμες ερατεινής ζωής (δεν μπορεί να είναι τυχαία η αλλαγή της λέξης) και η ομολογία αυτή

δηλώνει την ηρεμία του φιλοσόφου, αλλά και το κέρδος μιας ζωής ερατεινής.

Ευτυχισμένος όποιος μπόρεσε να χτίσει μια ερατεινή ζωή, γιατί αυτή δε χαρίζεται, χτίζεται με την αγάπη, την αμοιβαία κατανόηση, την υποχωρητικότητα, την υπομονή, κάποτε και με κάποια βοήθεια της τύχης. Κι ακόμη πιο ευτυχισμένος εκείνος που μπορεί να τη χαίρεται κατά βούληση με την ανάμνησή της και να διατηρεί ηρεμία και για το τέλος, ως αληθινός φιλόσοφος.

Αυτή η ηρεμία του φιλοσόφου και ο τρόπος με τον οποίο φτάνει σ' αυτήν είναι ό,τι περισσότερο με προκάλεσε και με συγκίνησε στη μελέτη αυτής της συλλογής.

Θεοδώρα Ζωγράφου Βώρου
Πικέρμι 3 Ιουλίου 2014